

Program: MEDIJSKE KOMUNIKACIJE
Interno gradivo

Predmet: MEDIJI IN DEMOKRACIJA

Doc.dr. Suzana Žilič Fišer

FERI

UNIVERZA V MARIBORU

MARIBOR
2016

Osnovni cilji predmeta

Seznanimatev z določenimi teorijami ideologij in sodobnih pristopov k demokratičnemu upravljanju ter razumevanju odnosa medijev in drugih družbenih institucij.

Vsebina predmeta

Predstavitev vloge medijev v sodobnih demokratičnih družbah ter predstavitev zgodovine odnosov medijev in oblasti v različnih družbenih ureditvah. Predstavljeni bodo tudi načini in možnosti ohranjanja neodvisnosti in nepristranskosti medijev. Predstavljena bo vloga sodobnih medijev v krepitvi demokratične politične kulture v družbi. Predstavljena bo ključna povezava medijev in političnega delovanja kot dveh osrednjih stebrov v družbi.

Program

1. Uvod

- Elementi politične filozofije
- Od ideologij k političnim procesom
- Osnovni koncepti (demokratski procesi; politika; vlada in moč; politični sistem)

2. Mediji - Uvod

- Pomen medijev
- Funkcije medijev
- Medijske vsebine

3. Javno mnenje

- Pomen in funkcije javnega mnenja
- Komunikacijski procesi in tehnike
- Vpliv javne komunikacije na politično moč in na državljane
- Mediji in politika

4. Komunikacijski modeli

- Tradicionalni komunikacijski modeli
- Novi komunikacijski modeli
- Radiotelevizijska politika

5. Dileme radiotelevizijske politike

- etičnost v medijskem upravljanju

6. Različni televizijski sistemi

- Komercialna odvisnost v ZDA
- Evropski dualni televizijski sistem
- Hibridni televizijski model

7. Medijska regulacija

- Regulacija v Evropi
- Regulacija v ZDA
- Nova medijska zakonodaja

8. Javni in komercialni mediji

- Pomen in odgovornost javne radiotelevizije
- Pomen in odgovornost komercialnih medijev

9. Politični imidž izražen v medijih

- predvolilno obdobje
- analiza političnega imidža (osebnost, stranka)

10. Spoznavanje ključnih politični institucij

- analiza predvolilnih soočenj
- analiza političnih oddaj, tiska

Obveznosti študenta:

Obvezna prisotnost na predavanjih in vajah. Študent mora izdelati seminarsko nalogo in opraviti izpit.

Temeljni študijski viri:

- Upravljanje televizije: Žilič Fišer, 2007
- Curran, James: Media and Power, 2000.
- McQuail, Denis: Mass Communication Theory, 2002
- Corcoran, Farrel in Preston, Paschal: Democracy and Communication in the New Europe, 1995
- Evropska medijska zakonodaja
- Zakon o medijih v Republiki Sloveniji

Dodatna literatura:

- DeFleur L., Melvin: Theories of Mass Communication, 1975
- Tracey, Michael: The Decline and Fall of Public Service Broadcasting. Oxford: 1998.
- Hujanen, Taisto: The Power of Schedule. Tampere, 2002.
- Curtis, Michael: Western European Government and Politics. Addison Wesley, 1997.

V začetnih urah spoznavamo odnos med politiko in mediji. Razumevanje tega odnosa zahteva tudi spoznavanje temeljnih vlog osrednjih političnih institucij v demokratični družbi in poslanstva medijev. Tako poskušamo ob podajanju vlog razumeti odnos med političnimi in družbenimi institucijami v demokratični družbi.

Vladavina ljudstva, (demos) in (kratein) predpostavlja, da govorimo o temeljnih konceptih demokracije, politike, države, vlade in političnih procesov, ki omogočajo razvoj demokratične družbe.

Politika:

- ključni del našega življenja
 - odnos med posameznikom in politično močjo
 - dinamično, spreminajoče se področje človekovega življenja
-
- PROCES ODLOČANJA “DECISSION MAKING”
 - OBNAŠANJE POSAMEZNIKOV V DRUŽBI Z NAMENOM DOSEGANJA KOLEKTIVNE ODLOČITVE
-
- **POLITOLOŠKA ZNANOST** – NAJSTAREJŠA IN NAJMLAJŠA IZMED DRUŽBOSLOVNIH ZNANOSTI (osnovne politične filozofije v stari Grčiji; kot neodvisna disciplina se pojavila v ZDA)

Politična aktivnost

- problem, ki ga rešujemo s sprejemanjem odločitev
- konflikt, ki daje sodbam politični značaj

Politična moč

zmožnost doseči željene cilje (WEBER)

- moč (“POWER TO”) – sposobnost doseči željene cilje
- moč (“POWER OVER”) – sposobnost avtoritete, da nadzoruje državljanje

- inštrumenti: pravni sistem in moč prisile

VLADA

- LJUDJE, KI SO POOBLAŠČENI, DA IZVAJAJO POLITIČNO MOČ (vladajoča skupina)
- PROCES IZVAJANJA NADZORA V DRŽAVI
- METODE, KI SO UPORABLJENE ZA VLADANJE V POSAMEZNI DRUŽBI (DEMOKRACIJA, TOTALITARIZEM.....)

ŠTIRJE POMENI VLADE:

- 1. AKTIVNOST ALI PROCES VLADANJA
- 2. POGOJI V KATERIH SE NAHAJAJO TE AKTIVNOSTI ALI PROCESI (STANJE VLADANIH LJUDI)
- 3. LJUDJE, KI SO PREVZELI ODGOVORNOST ZA VLADANJE
- 4. NAČINI, METODE ALI SISTEM, S KATERIMI JE POSAMIČNA DRUŽBA VLADANA

NA VLADO VPLIVA DRUŽBENO OKOLJE IN ZGODOVINSKA TRADICIJA

Politični proces

- ARTIKULACIJA INTERESOV
- AGREGACIJA INTERESOV (POLITIČNE IZBIRE, ALTERNATIVE)
- PRETVORBA ZDRUŽENIH INTERESOV (VOLITVE)
- ODLOČITVE, KI JIH SPREJMEJO POLITIČNE AVTORITETE

Demokratski politični proces (Dahl)

- Kriteriji za demokratski politični proces:
 - učinkovitost participacije
 - volilna enakost
 - razumevanje
 - nadzor nad delovanjem
 - enake možnosti

Princip pluralizma

- **PRINCIP PLURALIZMA:** NEPOSREDEN REZULTAT SVOBODE IN ENAKOSTI.
- ZNOTRAJ PLURALIZMA SO KONFLIKTI LEGITIMNI REZULTAT SVOBODE IN ENAKOSTI.

ZNAČILNOSTI DRŽAVE:

- ZNAČILNOSTI DRŽAVE:
 - TERITORIALNO DEFINIRANO ZDRUŽENJE
 - OBSEGA (NUJNO) VSE OSEBE NA TEM TERITORIJU
 - POSEDUJE MONOPOL NAD NASILJEM NA TEM OBMOČJU
 - IMA DRŽAVNO TELO (SKUPINO LJUDI), KI IZVAJAJO MONOPOL NAD NASILJEM V NJENEM IMENU

Politični sistem

- INPUTI: * zahteve
* podpora
- OUTPUTI: * odločitve ali politike

Politični sistem sestavljajo različni elementi, ki ga tudi sooblikujejo. Govorimo o materilanih in nematerilanih elementih, ki skupaj določajo podlago za politični sistem. Politični sistem pa je odvisen od zahtev državljanov in njihove podpore, prav to je ključno v sprejemanju odločitev, ki jih poimenujemo tudi politike.

Politična podpora

Podpora, dve vrsti:

- a.) odprte aktivnosti (participacija v volitvah)
- b.) orientacije ali stanje duha (naš patriotizem, čustvena naravnost)

Objekti podpore:

1. Politična skupnost kot celota (osnovno soglasje znotraj družbe)
2. Politični režim (člani družbe morajo podpirati pravila politične igre - proceduralno soglasje)
3. Vlada

Družbeni kontekst demokratičnega vladanja

- A. družbeno okolje
- B. socio-ekonomski faktorji vpliva na demokracijo (demokratizacija in modernizacija povezani)
- C. politično kulturni faktorji demokracije (skupek vrednot, stališč; režim mora spoštovati določene osnovne vrednote, da dobi kredibilnost v javni sferi)

Družbeno okolje

- Objektivne družbene značilnosti:
 - Ekonomska blaginja
 - Raven izobrazbe
 - Industrijski razvoj
- Subjektivne družbene značilnosti:
 - Norme
 - Prepričanja
 - Stališča

Pravni aspekt demokracije

- Zakon vs. Svoboda
- Magna Carta Libertatum, 1215; omejitev monarhovega vpliva; začetek konstitucionalizma
- Britanski parlament, stamp law, 1765; “no taxation without representation”

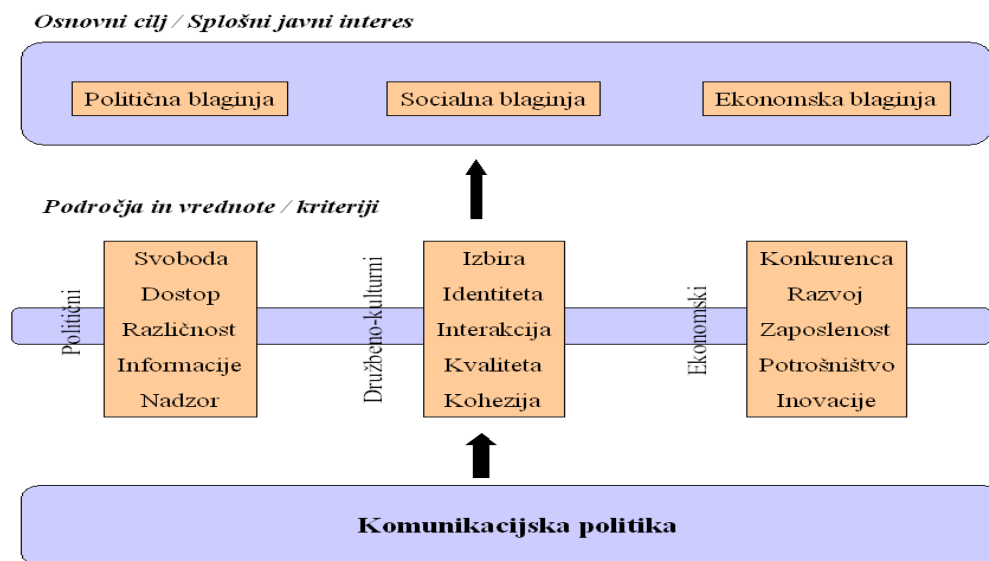
Demokracija omejitev

- “We’re servant of the law in order to be free.” Cicero
- “demokracija z napako”

Na predavanjih smo spoznali podlago za oblikovanje družbene ureditve in vzpostavitve različnih družbenih procesov. Ti procesi so tesno povezani z javnostjo, državljanji in z mnogimi družbenimi področji. Področje komunikacijske politike obsega različne družbene institucije, ki jih bomo spoznavali v nadaljevanju.

Nova komunikacijska politika

Slika: Faza III (1980/1990- ...): Nastajajoča nova paradigma komunikacijske politike (Picard, 1998)

Medijska politika

DEMOKRACIJA

SVOBODA KOMUNICIRANJA

mediji, neodvisni od vlade

odsev javnosti

različnost medijev

odprt dostop

MEDIJSKA POLITIKA

Politične funkcije medijev

Normativne teorije

glavna funkcija medijev v demokraciji mora biti prispevanje k svobodnemu in odprtemu tekmovanju med idejami v političnem procesu

Demokracija

mediji v demokraciji – kot posredniki med politiko in javnostjo
vsaj tri politične oziroma posredniške funkcije

Mediji odigravajo pomembno vlogo v demokraciji, saj sooblikujejo demokratičen političen proces. Prav zato so njihove vloge, na katerih tudi utemeljuje svoje delovanje, izjemnega pomena za učinkovitost demokracije.

Funkcije medijev

- **Informacijska funkcija**
- **Funkcija izražanja**
- **Funkcija kritiziranja (watch dog)**

Informacijska funkcija

mediji morajo informirati javnost o političnih ciljih, vladnih strategijah, o predlaganih načrtih in političnih spremembah. Informacijska funkcija je seveda najstarejša izmed osnovnih funkcij medija in je večinoma funkcija »od zgoraj navzdol« (*top-down*)

Funkcija izražanja

poudarja pomen medija kot kanala, preko katerega lahko posamezniki ali skupine izražajo različna stališča in uresničujejo svojo politično, kulturno in družbeno identiteto.

Funkcija nadzorovanja (kritiziranja)

se nanaša na pomen medija kot psa čuvaja (*watch dog*) v družbi

Javni psi čuvaji

V tej vlogi se medijsko delovanje predpostavlja kot omejevanje moči vladajoče skupine v državi.

»Vloga 'psa čuvaja' je nad vsemi drugimi medijskimi funkcijami in je tista, ki vpliva na to, kako bodo mediji sploh organizirani. Zagovorniki tradicionalnega liberalizma zatrjujejo, da lahko množični mediji obstajajo neodvisno od vlade le, če so podvrženi toku svobodnega trga. Takrat, ko medij postane predmet državne regulacije, v trenutku izgubi pikrost svoje vloge 'psa čuvaja' in postane rohneči 'rotweiler' v službi države.« (Curran 1990: 84).

Ideja javnega psa čuvaja je dejansko zaščitna funkcija, saj običajno določa vlogo medija v smislu nadziranja vlade, zaščite javnosti in preprečevanja tistim z močjo, da bi presegli svoje pristojnosti.

Vloga medija kot “fourth estate”

- **Izvršna moč**
- **Zakonodajna moč**
- **Sodna moč**
- **Reprezentativna moč (kot “fourth estate”)**

Reprezentativna funkcija: danes se izraža v tržni logiki medija (komercializacija)

Medijem se dodaja reprezentativna funkcija, saj se ukvarjajo z dogajanjem, ki zrcali zanimanje javnosti (ljudstva). Reprezentativna vloga se danes kaže v usmerjenosti medija, da bi ugodil interesom najširše javnosti, dobil njeno podporo in si omogočil razvoj .

Sodobna reprezentativna vloga: zaradi profitno naravnane logike stremi za podpiranjem najširše javnosti v družbi.

Ekonomska vloga v družbi

Ob politični in družbeno-kulturni blaginji lahko komunikacijska tehnologija prispeva k ekonomski produkciji dobrin in storitev, saj postaja ekonomski razvoj vse bolj odvisen od komunikacijskih tehnik. Ekonomska »racionalnost« družbe pomeni gospodarnost in doseganje čim večje produktivnosti.

Dodatna vloga ali dodajanje četrte, ekonomske dimenzije k demokratičnim funkcijam množičnega medija.

Ob spoznavanju temeljnih družbenih institucij in družbenih področij smo spoznavali tudi odnos med političnim procesom, političnim delovanjem, politikami, medijskimi institucijami, državljani in družbenimi cilji. Delovanje medijev ni izločeno iz dogajanja v ožjem in širšem družbenem okolju. Prav zato govorimo o izjemni vlogi medijev pri družbenem razvoju in skrbi za svoboščine vsakega posameznika. S tem so povezana tudi vsakodnevna ravnanja medijev, ki se zrcalijo v medijskih vsebinah, ki močno zaznamujejo družbo napredka ali stagnacije. S tem je povezana tudi izjemna vloga medijev za izpolnjevanje javnega interesa. Definicija javnega interesa je lahko izjemno ohlapna ali pa zelo specifična. Spoznavamo različne definicije, ki nam služijo za razumevanje pojma javnega interesa in javnega dobra ter s tem vseh povezanih konceptov.

Vloga “psa čuvaja” /vprašanja za diskusijo

- 1. Kakšno je javno dobro, ki ga prinese informacija?**
- 2. Ali potencialno javno dobro odtehta potencialno škodo, ki jo naredi zgodba?**
- 3. Ali obstajajo drugi načini posredovanja informacij ali pridobitve informacij, ki niso nelegalni ali neetični?**